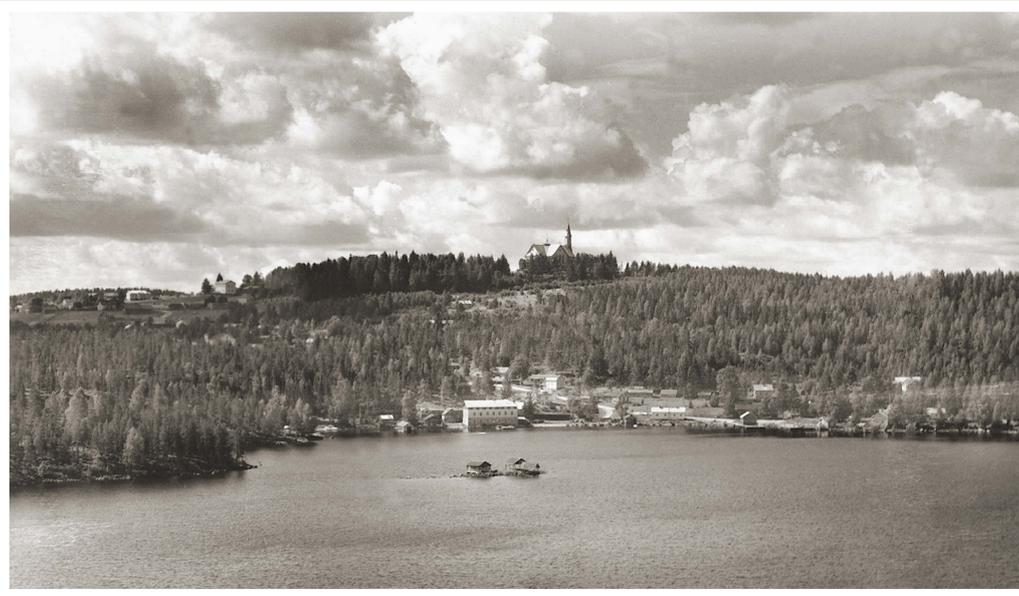

KERMANRANTA

Kermajärveltä Heinäveden satamaan tullessa jo kauas näkyy Heinäveden kirkon torni. Kuvan etualan pienellä saarella on kaksi kiermiä eli nuottakotaa.

Heinäveden reitti on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejä. Se ulottuu Savonlinnasta Heinäveden kirkonkylän kautta Kuopioon. Heinäveden reitin pääjärven Kermajärven pinta-ala on 84 km². Kermajärven rannalla oleva Heinäveden satama on nimeltään Kermanranta. Laivaliikenteen kulta-aikoina siellä oli jokaisella kirkonkylän kauppialla oma tavaramakasiini. Läheisellä pienellä luodolla oli aikaisemmin kolme kiermiä eli nuottakotaa. Tästä tulee sen nimi Kiermiluoto. Korkealla lohkokiviperustalla sijaitseva n. 1910 rakennettu keltainen talo on toiminut nahkurin verstaana, varastona ja asuntona.

Keltaisen talon alakerrassa oli nahkurinverstaas. Ennen kuin nahkoja voitiin alkaa muokata, niitä piti liottaa puhtaassa vedessä muutamia päiviä.

Heinäveden satama oli ennen vilkas matkustaja- ja tavaraliikenteen solmukohta.

Siinä on toiminut myös majatalo ja sisällissodan aikaan talossa tehtiin kenkiä. Nahkurinverstaas lopetti toimintansa 1940-luvun lopulla, kun kumijalkineet syrjäyttivät nahkasaappaat. Viereisessä punaisessa piharakennuksessa on toiminut posti, nimismies, kestikievari, sähköyhtiö ja metsäyhtiöiden toimistoja. Nyt molemmat talot ovat yksityiskäytössä. Talojen jälkeen lahden pohjukassa on kunnan yleinen uimaranta. Rannasta ylös nousevan Kermanrannantien varrella on säilynyt kylän vanhinta rakennuskantaa, jota on 1800-luvulta 1930-luvulle saakka.

PARKINTAUS

Heinäveden taajama noin vuonna 1900 Parkinlammelta päin kuvattuna. Yleiskuvaa hallitsee kolme maalaistaloa: Pakarila, Maljala ja Knuutila. Maalaiselämästä kertovat poltetut kasket, pistoaidat, heinäaumat ja tuulimyllyt. Kuvassa näkyy myös kirkko, kellotapuli, viljamakasiini, Pitäjätupa ja kansakoulu.

Suojeluskunnan toiminta Heinävedellä alkoi syksyllä 1917.

Kelloseppä Taavetti Piironen eli Kello-Tuakon punainen mökki on edelleen samalla paikalla Kermanrannassa. Kuva on postikortti vuodelta 1904.

Koska Kirkonmäellä oleva vanha hautausmaa kävi ahtaaksi, osti seurakunta 1907 Parkinlammen rannalta uuden alueen.

Sinne rakennettiin 1908–09 tie Kermanrantaan menevältä tieltä. Seurakunnan kappalainen Fredrik Mielonen vihki alueen käyttöön 1910. Täällä lepää lähialueella asuneiden sukujen jäseniä, mm. Kermanrannassa asunut kelloseppä Taavetti Piironen, jota kutsuttiin köllinimellä eli lisänimellä Kello-Tuakko. Tällä tavalla puhekielessä erotettiin samanimiset henkilöt.

Sisällissodassa 1918 teloitettujen neljän punaisen haudat ovat hautausmaan taka-

osassa. Myös neljä valkoisten puolella kaatunutta haudattiin ensin Parkintaukseen, mutta siirrettiin myöhemmin kirkon luo perustettuun sankarien hautausmaahan. Varsinaiset sotatoimet eivät Heinävedelle yltäneet. Suojeluskunta tänne perustettiin, mutta virallisia punakaarteja ei ollut. Seurakunnan nykyinen päähautausmaa Petäjäharju on Varkauteen menevän tien varressa. Lisäksi hautausmaita on myös Petrumalla ja Palokissa. Valamon ja Lintulan luostareilla on kummallakin omat hautausmaansa.

HEINÄVEDEN KIRKKO

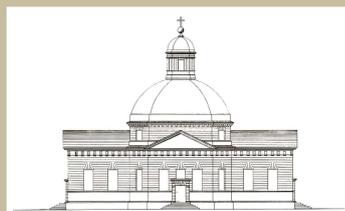

Heinäveden kolmas kirkko valmistui vuosina 1890–91. Kuva on otettu pian kirkon valmistumisen jälkeen. Hautausmaan kiviainan edessä näkyy hevospuomeja. (Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo)

Ensimmäinen kirkko tälle mäelle rakennettiin 1744–48. Tuolloin Heinävesi oli Rantasalmen kappeliseurakunta. Kun kirkko kävi pieneksi, rakennettiin tilalle 1840 C. L. Engelin suunnittelema empiretyylinen ristikirkko. Heinäveden seurakunta itsenäistyi 1852. Ensimmäiseksi kirkkoherraksi tuli Garl Gustaf Wargentin vuonna 1857. Hänen esityksestään perustettiin kirkon sakastiin ensimmäinen lainakirjasto 1860. Engelin kirkko tuhoutui kesällä 1887 salaman iskusta kesken jumalanpalveluksen. Torniin iskenyt salama vahingoitti kirkon

sisällä useita ihmisiä ja tappoi talollinen Kettusen. Nykyisen uusgoottilaisen kirkon piirsi Josef Stenbäck. Heinäveden miehet rakensivat sen vuosina 1890–91. Kirkon pituus on 40 m, leveys 30 m ja korkeus 45 m. Kirkko sijaitsee 90 m Kermajärven pinnasta. Siihen sopii noin 2000 henkeä. Alttaritaulu kuvaa Jeesusta Getsemanessa ja sen on maalannut J. E. Kortman. Kirkko toimii kesäaikaan myös kulttuurikirkkona. Siellä järjestetään Heinäveden Musiikkipäivät, Kirkastusjuhlat, taidenäyttelyjä ja konsertteja.

Heinäveden ensimmäisen kirkon viereen rakennettiin 1748 kellotapuli, joka purettiin pois vasta 1915. (Kuva: Museovirasto)

Heinäveden toisen Engelin suunnitteleman kirkon rakennustyöt tehtiin 1839–40. Kirkko paloi salaman syyttämänä maan tasalle kesken jumalanpalveluksen 3.7.1887.

SANKARIHAUDAT

Vuoden 1918 muistomerkin paljastusjuhla 21.7.1921. Juhlassa kuoroa ja soittokuntaa johti säveltäjä Otto Kotilainen. (Kuva: Osmo Pelkonen)

1918

Sisällissodassa Heinäveden alueella ei ollut aseellisia sotatoimia. Ryhmä oma-aloitteisia valkoisia osallistui Kangaslammin Joutsenlahdessa aseelliseen kaakkaan, jossa menehtyi kolme miestä. Yksi valkoinen kaatui taistelussa Mäntyharjun Turkin kylässä. Nämä neljä sotavainajaa haudattiin aluksi Parkintaukseen, mistä heidät siirrettiin Kirkonmäelle Sankarien juhla-kentäksi perustettuun hautausmaahan.

Neljä punaista aseetonta ammuttiin Heinävedellä ilman oikeudenkäyntiä. Yksi heistä teloitettiin Kirkonmäen hautausmaan kiviaidan viereen ja kolme kannakselle Heinäveden Polvijärvellä. Heidät kaikki haudattiin Parkintaukseen 10.3.1918.

1939 – 1945

Sotatoimialueen joukko-osastoissa palveli Heinävedeltä 1920 miestä. Rintamalla oli myös lottia, työvelvollisia ja vapaaehtoisia. Tälle sotilashautausmaalle on

haudattu 163 heinäveteläistä sotiemme vainajaa. Rintamaoloissa ensimmäinen kaatunut on pioneeri Matti Niiranen. Hän oli Mainilan laukauksista tunnetussa Joutselän kylässä asentamassa panssarimiinaa, joka räjähti iltapäivällä 29.11.1939.

Talvisota päättyi 13.3.1940 klo 11. Kollaan etulinjasta perääntymiskäskyn saanut heinäveteläisten pioneeri-joukkue joutui vihollispartion yllättämäksi kuusi tuntia rauhan alkamisen jälkeen. Neljän sotilaan rauhas-ta iloitseminen päättyi siihen ja kotona odottavista tuli rauhanajan soteleskiä ja -orpoja.

Sodissa 1939–1945 menehtyneiden tiedoston mukaan viimeinen kaatunut oli 25.4.1945 heinäveteläinen Olli Matias Koikkalainen. Hän menehtyi Enontekiön Saarenpäässä saksalaisten miinaan. Heidät on haudattu tälle hautausmaalle. Sankarihautoja on myös Petru-man ja Palokin hautausmailla.

Teksti: Heinävesi 100 Perinnetyö -tutkijaryhmä

"Rakkaus, työ, rauha" -muistomerkki kunniottaa sotiemme 1939–45 sankarivainajia. Sen on tehnyt kuvanveistäjä Veikko Jalava 1965.

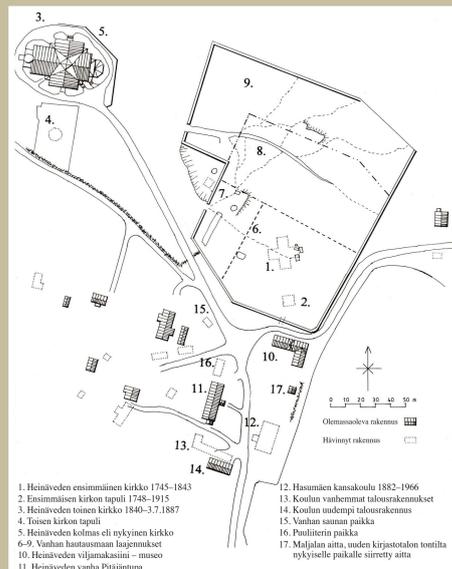

Sankarivainajien siunaustilaisuus Heinäveden kirkossa keväällä 1940. (Kuva: Iris Salmi)

HAUTAUSMAA

Taustalla näkyvä vanhan kirkon kellotapuli kertoo, että hautajaiskuva on otettu 1900-luvun alussa. Takana on myös lainajvästön eli nykyisen museon pääty. Kuvan oikeassa laidassa seisoo kanttori Emil Kotilainen.

Kirkonmäen karttapiirros, jossa vanhojen kirkkojen ja rakennusten sijainti. Piirros: Petri Enqvist

Pienellä aukiolla on Heinävedellä suuri nälkävuosina 1866–1868 kuolleiden muistoksi pystytetty Veikko Jalavan 1967 muotoilema muistomerkki "Tuonen lehto". Kauempana takana näkyvät silloin tänne haudattujen n. 1500 nälkään kuolleen rivihaudat pitkinä painaumina.

Heti portin pielessä on Heinävesi-seuran pystyttämä kansanrunoilija Olli Kymäläisen (1790–1855) muistokivi. Hän syntyi Leppävirran Soinilansalmella, josta perhe muutti 1800-luvun alussa Palokkiin. Siellä työtä tarjosi saha ja puutavaran uitto. 1840 Olli ryhtyi mylläriksi Karvioon Humalajoen vesimyllylle.

Ystäviensä innoittamana hän lähti 1845 esiintymismatkalle Helsinkiin. Hän lauloi runojaan kanteleen säestyksellä. Koska Kymäläinen ei osannut kirjoittaa, hänen runojaan on säilynyt vain muutama mm. runo Heinäveden kirkosta ja Kiitos Luojalle hyvästä vuodentulosta. Heinäveden ensimmäisen kirkkoherran G. G. Wargentinin ja hänen vaimonsa uusittu hautakivi on rauta-aidan ympäröimänä. Wargentin kehitti kuntaa monipuolisesti, hän perusti mm. kirjaston ja koulun. Heinäveden Kotilänmäen ensimmäisten asukkaiden Kotilaisen muistomerkkinä on myös iso luonnonkivi.

HAUTAUSMAA

Hautajaisväkeä vuodelta 1932. Oikealla kirkkoherra Frans Kava ja kanttori Emil Kotilainen. Kuva: Albin Issakainen

Johan Kotilainen (1814–1876) maanviljelijä ja herastuomari Kotilanmäeltä. Hän oli vuosina 1863–1864 valtiopäivillä talonpoikais-säädyn edustajana.

VPK:n perustaja ja ensimmäinen palopäällikkö Henrik Kinnunen (k. 1902), joka oli myös ensimmäinen apteekkari.

Vanhan hautausmaan suuret hautakivet kertovat ennen eläneiden säätyläisten ja arvohenkilöiden asemasta. Sieltä löytyvät kirkkoherrojen G. G. Wargentinin, Fredrik Mielosen ja Martti Kohosen hautakivet. Sinne on myös haudattu yksi Heinäveden kolmesta valtiopäivämiehestä (vuosina 1863–64), sahanhoitaja Johan Kotilainen Kermasta. Muita merkkihenkilöitä ovat apteekkari Henrik Kinnunen, jonka vaimo Lonny Kinnunen, tytär Elsa Kinnunen sekä Elsan kasvattitytär Ester Kinnunen

eli Pikkuli toimivat pitkään kirjastonhoitajina. Leposijan täältä ovat saaneet myös kunnanlääkärit August Koponen ja Tauno Kankkunen. Vielä voidaan mainita Hasumäen koulun opettajat Armas Petter ja Adolfina Savolainen ja opettajasisarukset, koulun neidit Iida ja Anni Heiskanen sekä Ruunalehdon koulun opettaja Fredrik Kurki ja puoliso Kristiina, jotka olivat kirjailija Hilja Valtosen vanhemmat.

PITÄJÄNTUPA

Alkuperäisen Pitäjätuvan seinähirsien paikoillaan pysyminen varmistettiin "völjäreillä" eli pystyyn asennetuilla hirsillä ja kivijalka oli tehty erikokoisista kivistä. Nykyasuun talo remontoitiin 1983.

Punainen Pitäjätupa on rakennettu 1852 ja se oli kuntakokousten pitopaikka. Lisäksi siinä on ollut putka, puhelinkeskus, neuvola, säästöpankki ja kansakoulu. Vuonna 1976 tiloissa aloitti Käsityöneuvonta-asema, joka toimi vuoteen 2005. Tilat ovat edelleen paikallisten kankaankutojien ja käsityöryhmien käytössä. Heinäveden kirkonkylä on muodostunut kolmen tilan, Pakarilan, Maljalan ja Knuutilan maille. Pakarilan ratsutilan eli rusthollin empireviitteinen keltainen rakennus on vielä pystyssä mäen alla. Maljala, jonka päärakennus toimi myös kunnantalona sekä Knuutila on purettu, mutta niiden

nimet ovat säilyneet keskustan teiden nimissä.

Heinäveden alueen asuttaminen on alkanut jo 1500-luvun loppupuolella. Asuttuja taloja oli vähän ja ne sijoituivat vesireitin varteen. Isojako ja suurten tilojen jakaminen erillisiksi, elinkelpoisiksi tiloiksi 1700-luvun loppupuolelta alkaen kiihdytti asutuksen leviämistä ja kasvatti asukkaiden määrää. Maanviljelys perustui kaskeamiseen. Kaskeamista jatkettiin aina 1800-luvulle asti, mikä edelleen näkyy maisemassa mm. laaksojen koivikkoina ja kaskiraunioina.

Maja-Liisa Kokko (kuvassa vasemmalla) tuli 1957 Heinävedelle Kiertävän Naiskotiteollisuuskoulun opettajaksi. Hän toimi Pitäjätuvan käsityöneuvonta-aseman vastaavana hoitajana vuodesta 1976 vuoteen 1997, jolloin jäi eläkkeelle. Kuva on vuodelta 1958.

Tämä vanhanmallinen kyläkiikku oli museon pihapiirissä 1980-luvun loppupuolella.

KOTISEUTUMUSEO

Kotiseutumuseon avajaisjuhlaa ja ensimmäistä kotiseutupäivää 1961 oli kokoontunut juhlimaan noin 600 henkeä.

Kotiseutumuseo toimii entisessä lainajyvästössä eli viljamakasiinissa. Vanhempi osa, jossa on museon sisäänkäynti, valmistui 1808 ja lisäosa 1860. Rakennukseen avattiin kotiseutumuseo 13.8.1961 Heinävesi-seuran toimesta. Museo kertoo Heinäveden historiasta ja asukkaiden arjesta. Vuodesta 2002 alkaen museo on ollut kunnan hoidossa. Museon viereen on 1988 siirretty Maljalan tilan vanha riihi, joka toimii museon varastona.

Heinäveden kansallispuku pohjautuu Kansallismuseossa oleviin Heinävedeltä ja Pohjois-Savosta kerättyihin vaatteisiin.

Museon avajaisten yhteydessä pidettiin ensimmäinen kotiseutupäivä. Siinä esiteltiin uusi Heinäveden kansallispuku, jonka suunnittelivat tohtori Toini Inkeri Kaukonen ja taiteilija Alli Tuori. Puvun kankaat ja mallit ovat peräisin Heinävedeltä, esim. huivin mallikappale löytyi Vihtarista. Kuusi valmista kansallispukua esiteltiin avajaisjuhlassa.

HASUMÄEN KOULU

Heinäveden vuonna 1874 perustetulle kansakoululle valmistui ensimmäinen oma talo vuonna 1882.

Esityksen koulun perustamisesta teki kirkkoherra Wargentin jo 1865. Koulua alettiinkin rakentaa Vahvalahteen, mutta se paloi lähes valmiina 1877. Uudeksi koulun paikaksi valittiin Kirkonmäki ja koulurakennus valmistui Pitäjätupaa vastapäätä 1882. Se oli Heinäveden ensimmäinen kunnallinen kansakoulu. Vuonna 1946 sen nimi muuttui Kirkonkylän kouluksi. Koulu palveli tehtävässään yli puoli vuosisataa. Uuden kirkonkylän koulun valmistuttua 1957, vanhassa koulurakennuksessa järjestettiin mm. ammattikursseja. 16.1.1966 syttyneessä

tulipalossa koulu paloi perustuksiaan myöten. Palossa kuoli myös nuori opiskelijatyttö. Koulun paikalla on nyt Maljalan tilalta siirretty vanha riihi.

1950-luvulla vanha Hasumäen koulu kävi pieneksi. Lisätiloja vuokrattiin koulun mäen alta Vihantolan talosta ja Marjamäen pappilan rippikoulutuvasta. Uutta koulua alettiin suunnitella ja se valmistui vuonna 1957 Maljalan tilan pellolle (nyk. Koulutie). Sekin on nyt myyty yksityiselle ja kirkonkylään rakennettiin 2012 säveltäjä Otto Kotilaisen mukaan nimetty koulu.

Näkymä Pakarilan ratsutilalle ja Parkintaukseen päin. Sahatoiminnan, kaskeamisen ja höyrylaivaliikenteen tarvitsemien halkojen takia on Parkinlammen takaiset metsät hakattu paljaksi.

(Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Barsokevitzin kokoelma)

Opettajat Armas Petter ja Adolfina Savolainen oppilaineen vuoden 1910 tienoilla.

KUNNANVIRASTO

Maljalan tilan päärakennus toimi kunnantalon vuodesta 1923 lähtien aina vuoteen 1969 saakka, jolloin valmistui nykyinen kunnanvirastotalo.

Nykyistä kunnanvirastoa vastapäätä olevassa talossa toimi Yhdyspankki. Tien toisella puolen olevan kerrostalon paikalla oli Matkustajakoti ja Kahvila Keskus. (Kuva: Museoviraston kuvakokoelmat)

Heinäveden kunta on perustettu 1869, jolloin kunnallislaki tuli voimaan. Ensimmäisten kuntakokousten pitopaikka oli Pitäjätupa Kirkonmäellä. Sieltä siirryttiin nykyisen viraston paikalla olleeseen, kunnan vuonna 1923 ostamaan Maljalan tilan päärakennukseen, jossa pidettiin valtuuston kokoukset sekä muut kunnalliset toiminnot. Jo 1930-luvulla alettiin suunnitella uutta kunnantaloa viereisen tontille (nyk. Matkakoti Rohtorinne). Pohja ehdittiin valaa, mutta sota keskeytti rakennustyöt. Sodan päätyttyä suunnitelmat muuttuivat ja rakennushankkeesta luovuttiin. Kunta möi rakennuksen pohjan silloiselle apteekkarille. Paikalle rakennetussa talossa toimi apteekki vuosina 1952–2009.

Nykyinen kunnanvirasto on valmistunut 1969 ja sen on suunnitellut arkkitehti Heikki Korppi-Tommola. Viraston ovenpielessä on kunnallislautakunnan puheenjohtaja Onni Haposen muistoreliefi. Lapuan liike murhasi hänet 1930. Virastoa vastapäätä on entinen Yhdyspankin konttori, joka valmistui 1949. Se rakennettiin arkkitehti Jaakko Tähtisen tyyppi-piirustuksilla. Aumakatto, koristeelliset tiilipiiput ja massoittelu viittaavat riisutulla tavalla hollantilaisbarokkiin. Sen vieressä olevan kerrostalon paikalla sijaitsi vuonna 1939 rakennettu Matkustajakoti ja Kahvila Keskus. Talossa on ollut mm. kellosepänliike, posti ja autokoulu.

KIRJASTO/ KANSALAISOPISTO

Piha-aukion reunalla oli aiemmin kunnan virkailijoiden asuintalo, joka valmistui 1962. Ennen rakennuksen purkamista 2007 siinä toimi myös sosiaalitoimisto.

Kirjasto-kansalaisopisto rakennus Varjentiini on nimetty Heinäveden ensimmäisen kirkkoherra Wargentiinin mukaan. Hän perusti Heinävedelle kirjaston 1860. Rakennus valmistui 1989. Pihassa on säveltäjä Otto Kotilaisen muistomerkki, johon kuuluu suihkulähteen Lintupoika-patsas ja kirjaston seinässä oleva muistolaatta (kuvanveistäjä Hannele Kylänpää 1990). Otto Kotilainen syntyi 5.2.1868 Heinäveden Kermassa Kotilamäellä. Hän teki elämäntyönsä opettajana

Helsingissä, mutta palasi aina kesäksi huvilalleen Palokkiin. "Kun maas on hanki ja järvet jäässä" on heinäveteläisten oma joululaulu. Sen on säveltänyt Otto Kotilainen ja sanat on kirjoittanut Kermassa koulua käynyt Alpo Noponen, joka oli Oton lapsuudenystävä ja työtoveri Helsingin Tehtaankadun kansakoulussa. Heinäveden oma 1969 perustettu kansalaisopisto liittyi vuoden 2008 alusta Soisalo-opistoon, johon kuuluvat myös Varkaus ja Joroinen.

Runoilija Alpo Noponen (1862–1927) muutti jo lapsena vanhempiensa kanssa Rantasalmelta Heinävedelle, ensin Vahvalahteen ja sitten Kermaan Kotilamäelle. Hän oli Otto Kotilaisen kanssa Kerman sahan koulun ensimmäisiä oppilaita.

Säveltäjä Otto Kotilainen (1868–1936) syntyi musiikkisukuun, jossa oli mm. kanttoreita. Elämänsä aikana hän sävelsi useita kuorolauluja ja kokoelman Koululauluja vuonna 1924. Kotilainen oli naimisissa Palokin sahanhoitajan tyttären Ida Maria Luukkosen kanssa.

PIKKULINPUISTO

Ester (Pikkuli) Kinnunen oli Elsa Kinnusen ottotytär. Hän oli kirjastonhoitajan virassa vuodesta 1954 vuoteen 1976.

Pikkulinpuisto on saanut nimensä Ester Kinnusen (1904–1978) mukaan. Paikkakuntalaiset kutsuivat häntä ”Pikkuliksi”. Hän asui puistossa Satulinna-nimisessä talossa.

Talo oli Heinäveden ensimmäinen apteekki.

Talossa toimi kirjasto vuodesta 1917 vuoteen 1966. Kirjastoa hoiti talossa asuneen Kinnusen perheen naisväki Augusta (Lonny), Elsa ja Ester (Pikkuli).

Satulinna paloi vuonna 1981.

Puiston historiaan liittyy myös Ritun Grilli, joka toimi pitkään puiston Suojalantien puoleisella reunalla.

Vuosien saatossa puistoalue on pienentynyt liikennejärjestelyjen myötä. Nykyisen muotonsa puisto sai kesällä 2017.

Henrik G. Kinnunen (k. 1902) tuli pitäjän ensimmäiseksi apteekkariksi vuonna 1889. Hän rakennutti Satulinnan, jossa apteekki oli vuoteen 1907 asti. Kinnunen oli myös Heinäveden VPK:n ensimmäinen päällikkö.

Henrik G. Kinnusen puoliso Augusta (Lonny) Kinnunen otti v. 1902 leskeksi jäätyään kirjaston hoitoonsa vuoteen 1918 saakka.

Elsa Kinnunen, Augustan tytär (1885–1953) oli ensimmäinen varsinainen sivutoiminen kirjastonhoitaja vuosina 1918–1953.

KESKUSTA/TORI

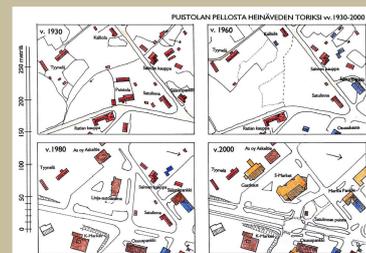

Heinäveden kirkonkylää noin 1920–30 luvulla. Oikealla edessä Säästöpankki, jonka takana näkyy Salmen kauppa. Vasemmalla puolella puiden välistä pilkottaa Satulinna, jossa oli kirjasto vuoteen 1966.

Tori on syntynyt Puistolan tilan paikalle sen jälkeen, kun tilan rakennukset purettiin 1960-luvulla. Tyynelän vanha päärakennus pilkottaa torin takana olevalla mäellä. Asfalttiaukon laidalle 1975 tehty linja-autoasema purettiin 1990-luvulla, ja tilalle rakennettiin 1999 uusi S-Market. Samalla linja-autoaseman aukio muokattiin kirkonkylän keskusaukioksi. Uusi pieni torialue esiintymislavoineen valmistui 2014. Tumma kerrostalo aukion laidalla on valmistunut 1974 ja ns. Gasthausin punatiilinen rakennus 1989. Ennen kuin uusi ohitustie 1973 valmistui,

Salmen kaupparakennuksessa toimi Kukkakauppa ja Hautaus toimisto Keinänen vuosina 1967–74. Talo purettiin 1990.

Heinäveden nykyisen torialueen kehittyminen vuosina 1930–2000. Piirros: Petri Enqvist

nykyistä Suojalantietä pitkin päästiin aiemmin Heinävedeltä Varkauteen ja Savonlinnaan Tappuvirran kautta. Nykyinen Kermantie taas vei Liperiin ja Joensuuun. Vahvalahdentie, joka nykyisin alkaa Neste-huoltamolta, johti Marjamäen ja Vahvalahden pappiloihin sekä rautatieasemalle. Aikoinaan kirkonkylässä toimi Osuuskauppa, Salmen kauppa ja Ratian kauppa. Lisäksi Kermanrantaan vievän tien varrella oli Talouskauppa. Pankkeja oli kolme: Osuuskassa, Säästöpankki ja Yhdyspankki.

KOULUKESKUS

(Kuva: Pohjoismainen ilmakuvakeskus)

Koulukeskuksen alue kuvattuna vuonna 2016: vasemmalla takana punatiilinen 1982 rakennettu monitoimitalo, 2016 kunnostettu urheilukenttä ja jääkiekkokaukalo. Keskellä valkea rakennus on 2020 purettu yläkoulu, sen takana puinen lukiorakennus. Punakattoinen rakennus on 2012 valmistunut Otto Kotilaisen alakoulu ja etualalla pieni keltainen rakennus on Heimon Tupa.

Koulukeskuksen alue on vuosikymmeni- en saatossa käynyt läpi monet muutokset. Vanha puurakennus on silti edelleen paikallaan. Se rakennettiin yhtenäiskouluksi vuonna 1948 paikalle, josta purettiin suojeluskuntatalo. Nyt siinä toimii lukio. Vuonna 1961 tontille rakennettiin tilat voimistelusalle ja siihen jatkeeksi 1966 lisärakennus, jossa oli yläkoulun luokkatiloja. Nämä tilat purettiin sisäilmaongelmien vuoksi keväällä 2020 ja tilalle rakennetaan uusi koulu. Alakoulu sai uudet tilat koulukeskuksen tontille vuonna 2012 ja koulu nimettiin Heinävedellä syntyneen säveltäjä Otto Kotilaisen mukaan.

Suojeluskuntatalo Suojalan vihkiäisjuhla oli vuonna 1927.

Oppilaita välitunnilla yhteiskoulun pihalla 1960-luvulla.

Heinäveden urheilukenttää alettiin raivata nykyiselle paikalleen jo välirauhan aikana 1940. Työn tekivät loppuun vuonna 1945 perustetun urheiluseura Heinäveden Hyskeen talkoolaiset 1948. Nykyinen kenttä tekonurmiseen valmistui 2016. Monitoimitalo, jossa sijaitivat liikuntasali sekä nuori- ja kulttuuritoimen tilat, valmistui 1982. Koulujen edustalla oleva pieni keltainen mökki on ns. Heimon tupa. Kunta osti sen Heimo Kettusen perikunnalta ja kunnosti vuonna 2015. Tiloissa on toiminut matkailuinfo ja sitä vuokrataan mm. näyttelyille.

MARJAMÄEN PAPPILA

Marjamäen pappila kuvattuna pastori Mielosen aikaan vuonna 1902. (Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Barsokevitin kokoelma)

Pappila Marjamäen talonpoikaista empire-tyyliä edustava päärakennus rakennettiin vuosien 1850–1851 aikana kappalaisen puustelliksi. Se on tarjonnut kodin sekä papin perheelle että siellä asioiville seurakuntalaisille ja ohi kulkeville matkalaisille. Pappilassa on 7 huonetta. Pihapiirissä on lisäksi kaksi kivikellaria, iso kivirunkoinen navetta sekä kiviaidan ympäröimä puutarha. Marjamäen pappilan puutarha on osa suomalaista kulttuurihistoriaa ja siellä on säilynyt vanhoja perinnekasveja. Pappilaan kuului aiemmin myös peltoa ja laidunmaata.

Seurakunnan palvelija Herra-Jussi, Jussi Vänttinen, lähdössä kyyditsemään rovasti Mielosta toimitusmatkalle.

Näkymä vuosina 2019–2020 täysin remontoitun pappilan sisätiloista.

Marjamäen pappilassa asui pitkään Fredrik Mielonen perheineen. Hän tuli kappalaiseksi Heinävedelle 1880 ja 1917 hänet valittiin kirkkoherraksi. Mielosella oli 11 lasta. Hän palveli Heinäveden seurakuntaa 50 vuotta ja kuoli 1930 täytettyään juuri 80. Pitkän uran tehnyt Mielonen tunsii seurakuntalaisensa nimeltä, olihan hän tavannut heidät jo rippikoulussa. Laajan seurakunnan alueella hän liikkui usein ratsain. Hänestä on jäänyt elämään monta juttua ja kaskua.

Pappilan pihapiiri on yksityisaluetta.
Kunnioitathan asukkaiden kotirauhaa.